

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

43. Conuersio Reginae Mahom. ad Christum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

ram posuit, & dum peste contactis eam præbet, in eo ministerio obiit. Ribera nostrarum per India rerum Procuracionem in Lusitania gessit: ad firmanda porro quæ intuli, sed magis ad instituendos, si quos forte continget monitione hac egere, facit epistolæ fragmentum, quam ad B. Franciscum Borgiam Generalem Goa tunc dedit Organium Gneccius (de quo nobis præclara suppetent in conuersione Iaponiorum Deo dante scribenda) Doctus sum, inquit, iam aliqua horum locorum experientia, destinandos huc non esse homines, nisi quos multa deliberatio explorarit, ob crebra quæ illos subire necesse est, grauissimæque pericula; nam si qui huc nauigant efficacia precandi non pollebunt, & iudicij bonitate, si desiderio carebunt multa patiendi potius, quam miracula edendi; magna item, & magna, inquam facilitate Obedientiæ, cum virium mediocritate, hæbunt artoniti, statim ut pedem in domum intulerint, & Europam suam suspirabunt, ut non pridem quibusdam euenit, quod illis Deus clementer ignoscat: quos autem eæ quas retuli præmunierint dotes, eo vsque illis erudiuntur, & perficiuntur discriminibus & arumnis, ut facularum instar ignitarum agendo ardeant, & vitæ prodigi cupiant in iisdem periculis, & contentione laboris continui, pro Christo, millies si possint occumbere; ac isto quidem virtutis robore scio paucos esse qui mitti huc possint; verum quamlibet paucos pro multis iure computemus, cum eorum vnus, viginti & plurium partes agat triualium operatiorum. Hæc nostra Goæ domestica; nunc ad ea quæ foris illic nostri gessere pro suo in salute animorum curanda studio ac munere pergamus: & hos quidem illorum conatus operosos, ethnicorum ingenti populo & Maurorum ad Sacrum Fontem adducendo, diuina largitas benigne fortunauit, eo præsertim triennio quo Prorex piissimus Constantinus de Bragantia Indiæ præfuit, quod argumentum multitudine casuum densum, & varium, cum nisi prolixius tractari non possit, libenter omittam ut quæ in fouenda & augenda pietate Christianorum iam adulta, ab iis laudabiliter acta sunt.

43.
Conuotio
Reginæ
Mahom. ad
Christum.

In aliorum vero conuersionibus ad Christum, femina in primis eminet excellentia meritorum longe iis omnibus clarior, quæcumque salutari lauacro sacrandum caput subdidere ex quo potiti sunt India Lusitani. Natu Regina; professione Mahometana; ingenio acutissima; in Alcoranni secretis sensibus adeo erudita, ut eorum interpretem ageret, & magistrâ. Ambiebant illius nuptias duo ex potentissimis Indiæ Regibus, sed hanc Deus elusis amborum petitionibus, gloriosè sibi famulam mancipauit. Palmare fuit diuinæ prouidentie præscriptum, ut qua putabatur penitus inaccessa, illac primos exciperet radios beatæ & æternæ lucis. Arcebat ab illa omnium ad spectus, nedum affatus & Colloquia suspiciosus parens, at vnde minus illi timuerat appulere ad illam voces, quædam, prima diuinorum notitia grauidæ qua collustratus & ardens animus, edoceri de iis amplius & vberius optauit. Instituebant nostri

Goæ

Goæ virtute ac literis sexcentos iuvenes varias disciplinarum diuersarum tributos in scholas, ab grammaticæ rudimentis ad summam Theologiæ sacræ classẽ: ortosque fere Indis parentibus: hora illis dabatur quotidie ad audienda mysteria religionis sacrosanctæ, quæ ex assidua inculcatione ad eò in promptu illis erant, vt è scholis egressi per vrbs vicos, noctu domi suæ illa concinerent, stylo quidem musico simplici, sed quantum vocibus, & lateribus valebant, sic vt tota clare familia audiret, ac vel aliud agens eã condisceret: quod ita essent à Patribus edocti: seruabaturque mos ille tam religiose vt stata hora singulis noctibus, Goa omnis musica fieret, alteque cantibus sonaret: quibus incredibiliter gestiebant, quoscumque diuini honoris studium aliquod tangeret. Prorex Petrus Mascaregnas ad primos illorum concentus è fenestris prospectans aperiebat caput, fixisque in cœlum, & madentibus interdum præ gaudio oculis, mille Deo agebat gratias. Goam confugerat Mahometanus Princeps, vt impetratis Lusitanorum auxiliis restitueretur in regnum Dacence iure sibi successionis & Sanguinis debitum, sed ab Idalcano violenter vsurpatum: ita quidem ij scribunt, qui literas Ioannis de Castro Gubernatoris ad Regem Lusitaniæ non legerunt, apud illum enim queritur vehementer, & acerbè dolet, à Martino Alfonso de Sofa, Gubernatore fidem contra fas omne diuinum & humanum Regi violatam; pellectum Goam spe certa recuperandi regni, iunctis cum Azadazano duce fortissimo, Bilgani dynasta Lusitanorum armis; & perfidiosè primùm hosti suo proditum Idalcano; huic ipsi deinde Idalcano periuriosè os ac fædè sublitum; emuncta ex eo pardalorum millia quadraginta; & possessionem Salfetanæ & Bardes continentis; fraudulentis promissis præmia quo se Idalcano obstrinxerat Sofa fore vt illum Dacensem Regem deportandum Malacam iuberet nunquam postea rediturum: huius nihilominus promissi sacrilegio altero fractam fidem, & iurisiurandi sanctitatem. Erat miserò regi cuius in capite ludebatur Mealis nomen, ingenium mite, atque affabile, superstitionis auitæ summa peritia. Vxorem secum & liberos duxerat in quibus Virgo (de qua nunc cœpimus) Bisnagæ regi, aut Izamaluci seruata nuptiis quas æmulo ambitu sibi vterque deposcebat; sepiuerat illam arcta custodia Mahometanus pater ex gentis more, nec domo pedem sinebat efferre, aut virorum cuiquam in conspectum se dare: at hæc fallendo temporis otio (nec enim aliud initio spectabat) admouere aures, & oculos, fenestræ reticulis, vt puerorum è schola prætereuntium audiret cantus: modos inde flexusque cantuum, otiosè in animo retractare, post etiam cogitationem ex verbis carminum in significatus illorum flectere, in quibus diuino edocta spiritu cœpit augustius aliquid tamen adhuc per nebulam deprehendere, quàm quod eatenus in suo, cuius erat mirè intelligens, introspeisset alcoranno. Exin quotidie puerorum symphoniam audire præstolari, fores palatij præteruecturam sub vesperum; nec iam ex leui aurium voluptate, sed curiositate seria

perci

percipiendi quæ concinebantur, ac nisi matris, & familiarium obseruaretur lynceis oculis, accersitura clam erat ex Patribus aliquem, ex quo illa plenius audiret, quanquam autem huic desiderio tam cumulatè non potuit, necessitati saltem factum satis. Muro tantum communi diuidebatur Mealis palatium, ab Iacobi Pereiræ ædibus, amicissimi olim Xauerio & fidelissimi: huius inter vxorem Mariam Tuscam, & Mealis filiam mutuæ visendi, & honoris vices, amicitiam iunxerant, colloquebantur è fenestris familiariter, sed quàm occultissime poterat, ne se suspectas Reginae facerent: demùm qui fuerant prius comitati & benevolentia congressus, afflata iam cœlitus virgine, de Christianorum religione ac moribus totierant: interrogante illa distinctus, & accuratius modum & causam cuiusque mysterij, eamque illo ex auditu lætitiâ præferente, vt Tusca denique suadere illi baptismum aua sit: verum vt erat discipula nectendis dubiis, quàm magistra soluendis acutior; & raro dabatur semotis arbitris inuicem placide conferre, annus ferè inter spes vnus, & alterius desideria effluxit: quo anno contigit vt virgo ingentis fieret agminis spectatrix, quod ex Pereiræ vicinis ædibus ad nostrum S. Pauli templum, supplicantium ritu decoris ordinibus procedebat, fulgebant omnes candidis vestibus, & cultu splendido, occurrebat iis Patriarcha Pontificio ornato, cohonestabat pompâ Prorex, omnisque populus, effusæ lætitiæ indicij publicis, de quib. statim post, beatam illorū prosequeretur sorte: icta diuinitus eo spectaculo vehementer, tam clara interius luce perfusa est præter omnem expectationem, vt fixis in pompam oculis velut extra se posita stuperet; mox autem illo apparatu omni prætergresso, corroborata est non tenaci modo firmaque voluntate professionis Christianæ, sed impatienti quoque illius desiderio incensa. Patrem itaque Petrum Almeida ad fores palatij conspicata, qui cum Rege parente acturus venerat, magnam sibi (vt postea narrabat) vim fecit, ne procurreret ad illius pedes, vt sibi ad sacrum Baptisma perductor esse vellent sed consultius inhibuit sese, promptius alioqui patris gladio repente peritura, quàm Sacerdotis manu expianda. Deliberata iam conuersione consciam eius facit amicissimam suam Mariam Tuscam, tam expetiti propositi felicitate triumphantem. Exin omnes illarum congressus de hoc ad Christum optato transitu, viisque ad illum maximè congruis, quæ post multa dñi inter feminas agitata, nullæ demum se dabant sat prosperi exitus, & securi: vna se ingerebat fuga, si possèt custodes fallere, quibus filiam parens non minus seuerè domi conclusam seruabat, quàm si foret captiua; fugam hanc euentus æque dubij licet vt periculosi, tamen quod alia omnia obstarent eluctaturam se suo periculo feruens Deo matrona suscepit, condixit vt nocte intempesta de palatij fenestra se virgo demitteret, ipsa descensui adminicula præberet, exceptam secum ad templi asylum raperet fugientem. Norat pridem reginæ Virginis probam mentem Nunnus Patriarcha, & pauci de Collegio nostro Pa-

tres,

tres; Tusca diei bonam partem precando solita ad S. Xauerij sepulcrum transigere, ad eos singula referebat, rogabatque particulatim de omnibus quid fieri probarent: ab iis fugæ consilium vt nimium anceps improbatum, quod raptui foret quam fugæ similior, & questurus esset Mealis parens violenter secum & probrosè agi. Subiit igitur Franciscum Rodriguez inuentum factu procliuiùs, nempe virgo Proregem rogaret in Christianorum admitti numerum, huiusque ad illum in pignus animi, de rebus suis aliquam mitteret, quam posset parenti, si foret necesse repræsentare pro teste ipsius voluntatis: cætera sibi tranquillè permitteret, communicaturum cum Prorege, quo pacto domo educenda, cui tuto & honorificè credenda, quo apparatu celebranda Principis tantæ lustratio. Placuit vtrimque industria excogitatio, & vtrimque in opus commode exiuit: Occasionem naçta virgo ex fenestris de more cum familiari sua Tusca fabulandi, monile ab se illi tradit ad Proregem ferendum, mandat suis verbis adderet, se Reginam & Regi desponsam, haudquaquam idmittere, vel reponendum vrbani actionibus gratiarum, vel præmij vice, sed amoris pignus in religionem Christianam, & testimonium apud pregem parentem certò sibi decreti, postulatique baptismatis. Legatione huiusmodi, & dono, Barreti Proregis mollita pieras non tenuit lachrimas, manusque identidem attollens diuinam suspexit clementiam, tum exemptum digitis adamantem, ad eam remisit, contestatus nequaquam se doni accepti gratiam referre, sed fidem hoc pignore obligare, constantem se illi vbique tutelam & obsequia, Reginæ debita præstiturum; & exin Regis Lusitanæ nomine in curam, & defensionem se illam sibi asserere. Facto erat opus, nec maturè consulta Virginis studia procrastinanda diutius, ne quid inter moras, de iis parenti suboleret. Ergo Prorex captato quod instabat Laurentij martyris festo die in templum venit concionem apud nos auditurus, ac dum transuehitur Mealis palatium, cum aulae totius illustri comitatu ad fores consistit: & curru exscendens, salutatum se velle significat; adest Mealis honore attonitus tam inuisitato nec suspicari valens quo tenderet; donec post mutua salutationis humanissima officia proficitur disertè Prorex se ad hoc venisse, vt Principem Virginem ad suos, nempe Christianos secum abduceret, quippe illam se Christo mancipare, & Christianis adiungere. Sequeretur ipse pro sua sapientia præcuntem: sin minus saltem obstare ne vellet, frustra enim fore si quid in oppositum niteretur. Mealem siderauit tam inopinata denunciatio, recepto mox animo, atque vt erat valde prudens, dolorem reuerentia moderatus, pauca hæc retulit, videri sibi valdè nouum, de filiae suæ arcanis intimis, plura nosse Proregem quàm ipsum se patrem, rogare ne iisdem manibus in quas ad recuperandum regnum se dedisset, eripi sibi filiam videret regno cariorum: quibus dictis fleuit, ratus hanc fortassis vim esse quæ sibi ac filiae inferretur, habereque hunc raptum causas proferendæ latius ditionis. Hic vero

Prorex, suspiciones illius purgaturus, monile profert, iubetque agnosci cuius sit, quod ubi esse filia probasset, narrauit Prorex de legatione quam ad se misisset, de Christianis sacris quæ efflagitasset, de monili quod pignus vtriusque, & testimonium dedisset: quæ inter se dum tractant, adsunt ex condicito matronæ nobiles quatuor (decoro conspiciens id expetierat puella) & scalas palatii conscendunt, in conspectum venerant, cum iis mire hilaris & gaudens obuiam currit Virgo, & fidelem suam Tuscam, earum vnam amplexu salutat, accurrit & mater totumque illius gynæceum, suspensæ omnes, & anxie quo euasura esset hæc nouitas. Non diu ab iis dubitatum, in aurem Matri insuffurat mancipium Mauricum quæ ex Prorege & Meale audiuerat, de prolato monili, de abducendæ virginis consilio, & quicquid ante fores gestum: ad hæc amens illa vlulare, vociferari se proditam, assilire ad iniectandas Filia manus, traducendamque in suam potestatem. Contra Virgo Tuscæ carissimæ tenacissimè adhærere, & ab aliis tribus virili animo propugnari: at enim numero vincebant Mauræ quæ matri auxilio venerant, & pugna vtriusque initium datum est, Lusitanis quæ pauca aderant parum feliciter cessurum; lacerabant mutuo vestes à pectore; comas à capite destructas vellebant: vnam è Christianis Saracena ingenti corpore, correptam faucibus elidebat premens, nisi princeps Virgo, imperiosè obiurgatam cæpto coëgisset abstinere: configentium clamotes, & strepitus ad fores infimas pertingebant, diuinansque Prorex quid rei ageretur, suis laturus suppetias fessis & male habitis descendit, exterritisque minando Saracenis, ægrè illas admotis etiam manibus dispulit: inde medias inter matronas quatuor, disiectis vt erant ex pugna capillis exceptam, ad portas deducit, vbi eam Proregis lectica opperiebatur, auro & serico magnificè fulgens; in eam sublata, & in alias quatuor lecticas, matronæ comites dum abscedunt, en tibi prodire honorarias Principis Virginis puellas, miserabili fletu, & crine lacero Proregi supplices, vt sua cum domina eas abduceret, velle se quoque fieri Christianas; verum quod eorum non caperet linguam, & prehensa certatim eius veste crederentur dominam suam repolcere, amoueri sunt iussæ, præter duas quæ obstinarunt lecticam præsequi cum honorario ephæbo, quibus sacrum deinde baptisma collatum est. Parum à palatio distabat Tuscæ domus, in qua paratum regis Virgini hospitium erat: exscendenti Prorex ad lecticæ latus, manum honoris gratia obtulit: ac tutius quidem committi poterat nemini, quàm amantissimæ, & vero etiam magistræ, atque ad salutem in securo locandam auxiliatrici: sed ingens Virgini creabat periculum, nimium vicina paterno palatio domus, eratque facile illam perditura, nisi omnem ab illa Deus præterquam salutis affectum abstulisset, magno gratiæ suæ miraculo. Rex parens, & agnati, grandique numero amici, Lectum quotidie, in eius aures instaurabant, & iunctis clamoribus, insanoque vultu Virginem vocabant, & colloquebantur cum ea veluti præsentem, querent

querentes desertum ab ea crudeliter Patrem, desertionis eius dolore mori iam iam parantem. His illam putabant patris inflexam miseratione, se posse retrahere; priusquam baptismo initiaretur. Sed erat Matris desperatio verior, & efferatior, hæc de fenestra palatij quadam ex qua cerni; certo saltem audiri à filia poterat, per diem sapius, amenti luctu in se ipsa ferebat, caput rasit mœrorem æternum professa, genas vnguibus cruentavit, nulla æquè funus lamentata vsquam est præfica, idque resumtis toties vicibus, quoad tandem dolore oppressa ægrotaret. Quæ dum aures puellæ principis ferirent, nullus vnquam animum momordit sensus pietatis in suos scemineæ, minusque Christianæ; fleuit duntaxat identidem, cæcitatique illorum vt aiebat, indoluit qui abessent tam procul, à desiderando illo bono, quod sibi inuidebant, vt hoc etiam in se crudeliter quod sibi inuidebant, odissent. Descriptus est sacræ ablutionis apparatus, lectus in illam dies sacer Assumptæ in cœlum Deiparæ Goa omnis in Pompæ splendorem incubuit, Francisco interim Rodriques horas quotidie aliquot, de iis Virginem pleniùs edocente quæ illi scienda supererant: vici pretioso vestiti stromate, triumphales in compitis erecti arcus, explicata vbique vexilla varia, depactæ vbique ad tempus arbores, vbique ramalia, & picta floribus omnia: ritu maximè solenni vespertini cantus peraguntur in Societatis æde sacra splendore regio exulta: inde Lusitana omnis nobilitas superba in equis, & iussu proregis in omnem magnificentiam effusa, ad regiæ Virginis domum procedere, stipantibus latera honorariis ephebis, & satelilitio numeroso, infériectis procedentium agmini musicorum choris, tympanorum mugitu & tubarum clangore, festum pæana canentium. Prodire virgo, regia in veste & schemate regio; sed torques, & gemmas mundumque auersata, quæ secum abstulerat fugiens, quod essent opere Maurico laborata, iisque se scædari potius crederet quam ornati, ad crucem pompa deuenerat Collegio propinquam, omissis equis omnes, illa è lectica in æquum deposita, itineris reliquum pedites exigunt. Occurrit obuiam aduentanti, alumna seminarij iuuentus, coronis floreis redimita, ramosque præferens, & cantu prosequens tam expetiti diei faustitatem: sequuntur Patres sacra castula candidati, vasa portantes sacra; sanctum oleum, & librum, & omitem denique conferendo baptismo supellectilem vsitatum. Postremo incedit Ioannes Nunnus Patriarcha, Pontificali cultu venerandus: circumfusi vero populi ad spectandum tam conferta turba Christianorum, Brachmanum, etiam & Maurorum vt necesse fuerit Proregem, cluatum accensum agere, perque plebem submotam, vi viam facere: tinxit regiæ virginem Patriarcha, idemque cum prorege de lauacro susceptam, Mariam dixerunt ob reuerentiam Deiparæ regiæ cuius colebatur tunc, Assumptæ dies: quibus rite ex Ecclesiæ canone confectis, eodem quo deducta fuerat ordine comitatuque domum reducta est, toto ex arce ac portu armamentario latis fragoribus tonante, toto multam in noctem cœ-

cœlo flammæ ludis & ignium iaculis collucente, personanteque gratulatoriis plausibus & vocibus populi, fausta omnia acclamantis.

44
 Constantinus
 de Bragantia
 Prorex, ma-
 gnus fidei
 promotor.

Tam illustri factò & maiestate argumenti, lustrationisque magnificentiâ tam nouo, instaurata est magnam partem religionis Christianæ ante biennium depressâ gloriâ, cupiditate quorundam improba, qui vt inde scribebat vir sapiens, cum ex Europa soluunt in Indias, conscientiam videntur relicto in littore abiicere, aut eius ad primos tempestatis motus iacturam facere. Legibus olim Regis piissimi Ioannis, & generalibus Goanæ Ecclesiæ synodis proscriptus fuerat pœnis grauissimis vsus omnis superstitionum ethnicarum, & Mauricarum ex omni ditone Lusitana, quod earum nonnullæ præterquam quod impiæ, essent etiam crudeliter barbaræ: haud tamen propterea Brachmanes segnius satagebant, vt sua paulatim festa sacrilega, in vsum reuocarent, nec raro incidit vt publicæ rei administratos nacti cupidos & venales, votis impiis potirentur, & ab iis Deum promiscuè cæca lucri fame habentibus nundiarentur probra diuini honoris & religionis; quod iis nunquam felicitate adeo impia processit, & Christiani nominis tanto dedecore vt anno 1555. quo viles animas publici administras magnis pretiis mercati, per eas ad hoc proregem adduxere, vt rei Lusitanæ bene consuli putaret, si concederetur aliquid Brachmanis, darentur aliqua illorum quieti, remitteretur nonnihil de feueritate legum quæ ad stabiliendam fidem olim necessariæ, fide tunc altis firmata radicibus, nullo admodum fructu seruari dicebantur. His apta principiis Theologiæ quæstuosæ conscientia infelici, abrogatio legum expeditur tribus his digesta capitibus; fore ethnicis liberum auito more, suis mortuis parentate, etiam vxorum viui comburio, cum cadaueribus maritorum. Liberum item dum nuptias facerent sua cursu per urbem circumvehere simulacra, & sua circum insanis vocibus, & saliorum motibus orgia celebrare. Denique liberum sua mancipia, sacro fonte in libertatem asserta Christianam, in seruitute retinere, sed Christianis venalia, vt heros dumtaxat, non conditionem commutarent, ceperuntque mox tria hæc piarum legum probra mortifera, incredibili bonorum omnium dolore in mores induci, ex quo etiam id intelligitur quam rectè vir prudens, æmulatorque diuinæ gloriæ strenuus Baltazar Dias in Lusitaniam scriberet, malum esse in bonis ponendum & dignum immensis ad Deum gratiis, si quando Proreges & qui sub iis communi præfunt, nobis indignati aliò verterent, & sibi confessorios alibi quærent. Ac sit ita sane & abstinere se nostros oporteat, ab attingenda Proregum gubernatione, à qua illos officij proprii ratio abundè eximit; haudquaquam tamen omittendum putarunt commune officium cuiusuis, modo Christiani, propugnandi scilicet diuini honoris, & vbi opus sit obiciendi pectus, ad eum asserendum. Nec iere incalsum maturioris consilij monita, quibus præcipuè Franciscus Rodriguez eundem Proregem reduxit in orbitam ex qua fraude potius aliena, quam suapte sponte aberrarat. Christianorum dedecus & religionis, nouis legibus.